

IX. Évfolyam 4. szám - 2014. december

Bodoróczy János
bodoroczkijanos@gmail.com

A LOGISZTIKA TÖRTÉNETE

Absztrakt

A bevezetésben a szerző összefoglalja Réger Béla logisztikai történeti kutatását. Az első fejezetben az író az általános logisztika történetét tekinti át. A második fejezet bemutatja a magyar katonai logisztika történetét. Végül a szerző összegzi történeti kutatási eredményeit.

First, the article presents an overview of Béla Réger's historical research. In first chapter the author write about history of general logistics. Next, the article shows the history of Hungarian military logistics. In the last chapter, the writer summarizes his historical research.

Keywords: logisztika, történet ~ logistic, history

BEVEZETÉS

A hadseregekről való gondoskodás egyidős a hadviseléssel. Mindig gondoskodni kellett a hadba vonuló katonák vízeről, élelméről, szállásáról. A római birodalom erőideiben, megszállt városaiban élelmiszer raktárak működtek, melyeket „logisten” elnevezésű személyek kezeltek. A bizánci birodalom „logotheten” hivatalnokai pénzügyet, külügyet, vámügyet, kereskedelmet tartottak ellenőrzésük alatt. A korát meghaladó igazgatási rendszer mintegy 120. 000 fős haderőt volt képes bevethető állapotban tartani, és biztosítani a birodalom fennmaradását. Bizáncban a hadseregszervezés kérdései közt gondosan tanulmányozták a logisztika kérdéseit is, olyan eredményekkel, hogy a megfogalmazott gondolatok az utókor gondolkodóira is hatással voltak. Európában tudományosan alkalmazott logisztikai elveket a francia hadseregben találunk először. Felfedezhető olyan beosztású tiszt – a majer genoraldes logis – akinek kizárólag a csapatok tábori elhelyezése, oszlopokba való besoroltatása volt a feladata. A haderők létszámának ugrásszerű növekedése miatt az ellátás is bonyolultabbá vált, melyet nehezített a táborok nélküli hadviselés kialakulása. E körülményekkel a katonai logisztika is új dimenzióba lépett. Rendkívüli erőfeszítéseket tettek az ellátás megszervezésére, de még így sem tudott a haderő jelentős része eltávolodni az ellátó bázistól. A rekvirálásra áttért francia seregnek nagy műveleti szabadságot adott, hogy megszabadult a raktárak ballasztjától. A hadviselés fejlődésével a logisztika is a hadtudomány önálló ágává fejlődött, fogalmát az Egyesült Államokban alkalmazzák először az 1980-as években, melyen a nemzetgazdaság mozgósítását értették elsősorban. Az elnevezés általánossá vált, a hadügy, és a gazdaság területén is meghonosodott.¹

Réger Béla logisztika történetéről alkotott, tudományos pontosságú munkája mellé az általam felkutatott adatokat az alábbi fejezetben foglaltam össze.

A LOGISZTIKA TÖRTÉNETÉNEK ÁLTALÁNOS ÁTTEKINTÉSE

A logisztika időrendi áttekintését VI. (Bölcs) Leó (886-911) bizánci császár, a „Háború művészetének összefoglaló magyarázata” című művében megfogalmazott szavaival illik kezdeni: A logisztika dolga, hogy a hadsereget zsolddal ellássa, a feladatnak megfelelően felfegyverezze és elossa, védelmi és harci eszközökkel felszerelje, a hadművelet minden igénye szerint időben és jól.”² A bölcs császárt számos katonai gondolkodó követte, ám alapvetésének értelmezését nem sokban tudták szűkíteni. A mai meghatározás szerint, logisztikai témakört feldolgozó tartalmú magyar vonatkozású írások a XVII. Századig vártak magukra. Zrínyi Miklós katonai műveiben (Az török áfium ellen való orvosság, Tábori kis tracta) a hadsereg összeállításáról, táborának kialakításáról értekezik.³

A logisztika és a hadsereg kapcsolatát nem csak hadszíntereken érhetjük tetten. 1815-ben a United States Army's Springfield – mely teljes egészében a hadsereghez tartozott – katonai vezetőket alkalmazott az üzemi logisztika területén. Lee Roswell ezredes üzemszervezési elvei már - a mai megfogalmazás szerint – divizionális elemeket tartalmazott, ötven évvel megelőzve korát. Grant tábornok is a polgárháború alatt kiemelten kezelte a logisztikai kérdéseket. Természetesen újszerű szervezési - logisztikai eljárások Európában is megjelentek. Németországban mérnökök által irányított technicista irányított termelés folyt, mindkét

¹ RÉGER Béla: A logisztika kialakulásának története, Logisztikai Évkönyv, Navigátor Kiadó, Budapest, 1994, ISSN 1218-3849, p 7 – 12.

² STICZ László, A logisztikai munkafolyamatok program alapú támogatás, Budapest, ZMNE, 2010, Doktori (Phd) értekezés, p 13, http://uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2010/sticz_laszlo.pdf, Letöltve 2014. december 2.

³ ESTÓK Sándor: A katonai és civil ellátási lánc fejlődésének lehetőségei nemzetközi környezetben, Budapest, ZMNE, 2011, Doktori (Phd) értekezés, p 88-89.

kontinensen a logisztikai szervezést a termelés határozta meg. 1880-tól kezdtek figyelmet fordítani a gazdálkodási szférára, a kereskedelmi, beszerzési funkciók szervezésére. 1910-re, amikor a háborúra való készülődés már mindent meghatározott, a kor szervezési-, és nem mellesleg logisztikai bravúrja eredményeként Henry Ford ontotta a T modellt. Szerke a világon beindul a tömegtermelés. Megkezdí fejlődését a termelési logisztika, a tömegtermelés támogatására belső anyagáramlási rendszereket dolgoznak ki. A két háború közt kiemelt figyelem fordult az egyes szervezeti elemek köztí anyagáramlási kérdések elemzésére. Összvállalati megoldásokban kezdtek gondolkodni, a stratégiai és operatív feladatok szétváltak. A kidolgozott módszerek a boldog békeidőkben nem tudtak széles körben teret nyerni, a piacok menedzselésére koncentráltak a szakemberek. A második világháború lezárása után, a (üzemi) logisztikában kialakult kettősség továbbra is fennmaradt. Európa nyugati felét az amerikai menedzsertanok uralták, a közép-európai országokban meghonosodott német szervezési elveket leváltotta a szovjet mintájú tervezés.⁴

A második világháború befejezése az üzleti világra döbbenetes hatást gyakorolt. Egyik napról a másikra tömegesen mentek tönkre vállalatok. A csataterék után az élet-halál harcot a résztvevő felek áthelyezték az üzleti világba. A fogalom használat nem véletlen. A hadviselésben használt fogalmak az üzleti világban, a vállalatműködésének szervezésében (mint például a vállalati logisztika, vállalati stratégia) is megjelentek. E fogalmak és eszköztárak alkalmazása a mai modern világban már természetes. Az üzleti életben a siker, élet – halál kérdéssé vált. Kézenfekvő megoldásnak tűnt a katonai fogalmak átvétele a válaszok keresése során. A párhuzam figyelemre méltó: az üzleti életben és a katonai döntéshozatalban is döntéseket készítünk elő, cselekvési változatokat dolgozunk ki a cél elérése érdekében. A stratégiaalkotás katonai gyökerei egyértelműen azonosíthatóak.⁵

A logisztika gazdaságban való alkalmazása 1955-re tehető, mely a marketinglogisztikára összpontosított. Európában a logisztika az üzemgazdaságban nyert teret 1960 körül. A logisztika elterjedését a piaci verseny egyre segítette, a piac fejlődésével az egyre nagyobb hangsúlyt kapott.⁶

Az '50-es, '60-as években a logisztikai szakma is követte a világ kettészakadását. A keleti blokk országaiban a tervgazdálkodást legjobban támogató lineális - funkcionális logisztikai gondolkodás, míg a nyugati országokban a mátrix típusú logisztikai megoldások terjedtek el. Így maradt ez a '80-as évek elejéig, amikor a nyugati típusú vállalatok megjelentek az egykori vasfüggöny mögött. A polgári logisztika a szervezeti-gondolkodásbeli különbségeket nagy sebességgel dolgozta fel.⁷ A rohanó világ változásai jelentős változásokat generáltak a logisztikai, illetve a logisztikai-, vállalati stratégiai gondolkodás területén. 1965 – 1973 közt a stabilitás, és a növekedés korszakában az ágazatközpontú tervezés jellemezte a nyugati világ logisztikáját. A korszak lehetővé tette az öt évre előretekintő részletes, operatív költségvetési tervek, illetve a növekedési stratégiák alkalmazását.⁸

Az 1970-es években felfigyeltek a távol-keleti országok – elsősorban Japán – logisztikai megoldásaira. A nyugati logisztikai szakemberek döbbenetn álltak a KANBAN,⁹ és a Z –

⁴ DOBÁK Miklós: Szervezet vezetés stratégia – Szervezeti formák és vezetés, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1999, ISBN 963 224 376 5, p 11 – 23.

⁵ BARAKONYI Károly: Stratégiaalkotás I. – Stratégia tervezés, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1999, ISBN 963 190 337 0, p 19.

⁶ HALÁSZNÉ SIPOS Erzsébet: Logisztika – Szolgáltatás, versenyképesség, s.n , Logisztikai Fejlesztési Központ Magyar Világ Kiadó, 1998, ISBN 963 907 501 9, p 15 – 16.

⁷ SZEGEDI Zoltán – PREZENSZKI József: Logisztika – menedzsment (Harmadik kiadás), Budapest, Kossuth Kiadó, 2005, ISBN: 963 094 777 3, p 336 – 337.

⁸ MÉSZÁROS Tamás: A stratégia jövője – a jövő stratégiája, Budapest, Aula, 2002, ISBN: 963 934 571 7, p 19.

⁹ Az egyes alkatrészeket a termelési folyamatban kártyák kísérik. A termelési készlet ez által radikálisan csökkenthető.

elmélet¹⁰előtt. Az évtizedben központi szerepet kapott a szervezet és környezetének vizsgálata.¹¹Megjelent a Just In Time elmélet (éppen időben) mellyel a készleteket kíséreltek meg csökkenteni.

Az energiaválság (1974 - 1979) alatt a tervezhető növekedés megtorpant, a stabilitást felváltotta az inflációtervezés. Először kerültek felszínre a környezeti problémák, melynek egyes következménye volt a környezetvédelem megerősödése. Új típusú vállalati stratégiák jelennek meg, stratégiai tervezésre, a feltáró jellegű előrejelzésekre, a társadalmi változások tervezésére, a szimulációkra nagy figyelmet fordítottak. Az 1980 – as évek elején a legelterjedtebb „jelszó” a logisztikai, illetve a vállalatvezetői gondolkodásban az ésszerűsítés volt. Köszönhető ez a megugró munkanélküliségnek, az élesedő versenynek, a távol keleti országok – elsősorban Japán – termékeink térnyerésének. A változások levezetéséhez új szakma alakult ki, melyet ma változásmenedzsmentnek hívunk. Megjelenik a logisztika integrált szemlélete, logisztikai funkciókat, tevékenységeket együtt kezelnek. 1984 – től a privatizáció a meghatározó. A piaci pozíciók elérésében és megtartásában az információ technológiának meghatározó szerepet szánnak a vállalati logisztikát igazgató szakemberek. Újragondolták a közszolgáltatásokat is. Ezekben az években megfogalmazódik a felső vezetés felelőssége a stratégiai menedzsment területén, a személyes példamutató munka felértékelődik, mivel a stratégiai változásokat irányítani kényszerülnek. A versenysztratégiák domináltak, melyek a piaci előny megszerzését, és megtartást voltak hivatottak szolgálni.¹²A keleti blokk országaiban a korszak első részét jellemző – szovjet mintára épülő centralizált tervezési-, logisztikai eljárásokon a '80-as évek változásai rést ütöttek. Új típusú vállalkozások jelennek meg, átalakul az adórendszer, dollár alapú elszámolást vezettek be, átalakul a pénzügyi szektor, a vállalkozások száma megháromszorozódik.¹³ 1990-től globális verseny kezdődött. Az ellátási lánc menedzsment szemlélet vált uralkodóvá. Piacok, vállaltok globalizálódtak, a világ több pólusúvá átrendeződött. Az információtechnológia a húzó ágazat, a munkanélküliség stabilizálódott. Megjelennek a logisztika fogalomtárában az értékláncok, illetve a képességekre alapuló stratégiák.¹⁴

Az új évezred globalizációs világgazdasági folyamatai a logisztikai gondolkodásra majdhogynem ugyanolyan drámai hatással vannak, mint a második világháború befejezése. Az ismert világmárkák a világ bármely pontján beszerezhetők, melyet kiterjedt disztribúciós hálózatok, magasan integrált logisztikai rendszerek támogatnak. A globális igények globális logisztikai megoldásokat kényszerítenek ki, a logisztika a globalizáció meghatározó elemévé vált. Az okmányok egységesülnek, az adattartalom a világ bármely pontján kinyerhető. A feladott árú helye méter pontosan azonosítható, a logisztikai szolgáltatások előtt a falak politikai nézetektől függetlenül omlanak le. A logisztika széles körben átlépi a nemzeti kereteket. A globalizáció segíti a logisztika terjedését, a logisztika segíti a globalizáció fokozódását.¹⁵A termelésközpontú szemléletet felváltja a marketingközpontú gondolkodás, ami tovább fokozza a logisztika interdiszciplináris voltát.¹⁶E folyamatokat természetesen hazánkban is felismerték, így a logisztikát a 2000-es évek óta Magyarországon kiemelt területként kezelik. A logisztika működésének a magyar gazdaság és társadalom rendszerében stratégiai szintű okmányok

¹⁰ A szervezet tárgyi-, technikai-, emberi feltételeinek együttes kezelése.

¹¹ DOBÁK Miklós: Szervezet vezetés stratégia – Szervezeti formák és vezetés, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1999, ISBN 963 224 376 5, p 11 – 23.

¹² MÉSZÁROS Tamás: A stratégia jövője – a jövő stratégiája, Budapest, Aula, 2002, ISBN: 963 934 571 7, p 19.

¹³ MÉSZÁROS Tamás: A stratégia jövője – a jövő stratégiája, Budapest, Aula, 2002, ISBN: 963 934 571 7, p 169 – 173.

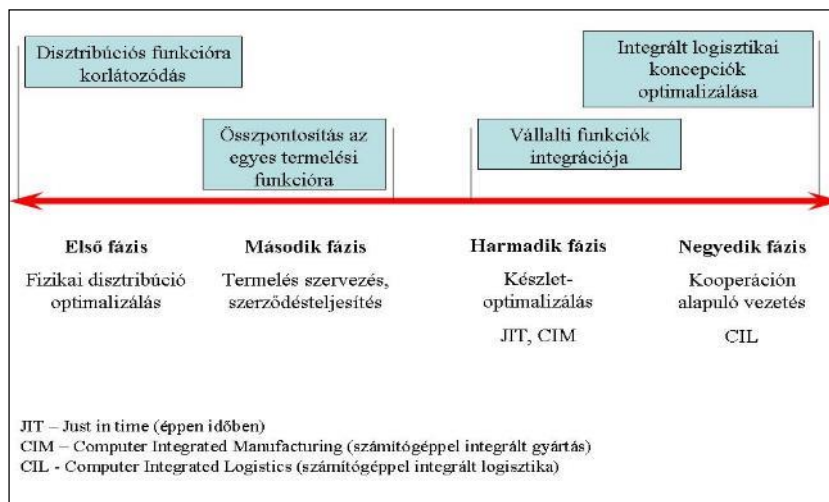
¹⁴ MÉSZÁROS Tamás: A stratégia jövője – a jövő stratégiája, Budapest, Aula, 2002, ISBN: 963 934 571 7, p 19.

¹⁵ HALÁSZNÉ SIPOS Erzsébet: Logisztika – Szolgáltatás, versenyképesség, s.n , Logisztikai Fejlesztési Központ Magyar Világ Kiadó, 1998, ISBN 963 907 501 9, p 191 – 192.

¹⁶ FÜLÖP Gyula: Stratégiai menedzsment – Elmélet és gyakorlat, s. n. , Perfekt kiadó, 2008, ISBN: 978 963 394 748 7, p 11 – 21.

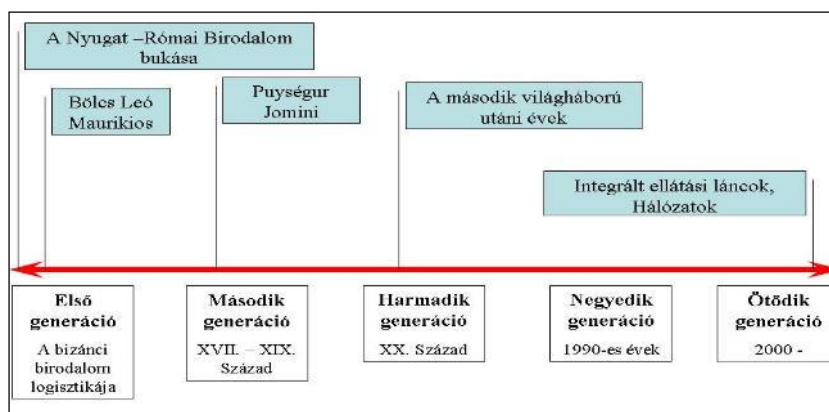
szabnak keretet.¹⁷ Ezen okmányok a Magyar Logisztikai Stratégia, a Magyar Logisztikai akcióterv, illetve a Középtávú Logisztikai Stratégia. Hasonló, a magyar logisztikának keretet adó, továbbfejlődésének irányt mutató, kifejezetten logisztikai szakdoktrína korábban nem létezett, így az említett dokumentumok mérföldkövek a magyar logisztika történetében, melyek jelentősen elősegítették a logisztikai szolgáltató központok szerepének növekedését is.

A logisztika fejlődésének szakaszait az általam tanulmányozott szakirodalmak, általában egymástól eltérő szempontok szerint mutatják be. A fejlődés lépcsőfokainak bemutatásához Halászné Sipos Erzsébet rendszerezését fogadtam el, melyet az alábbi ábrán mutatok be.

1. ábra. A logisztika fejlődésének szakaszai¹⁸

A logisztika történetének időrendi áttekintésén felül Estók Sándor generációs besorolást alkalmaz, illetve értelmezi a hadviselési elvek szerint a logisztikai támogatást.¹⁹ A generációs besorolást az alábbi ábra szemlélteti.

2. ábra. A logisztika generációs besorolása²⁰

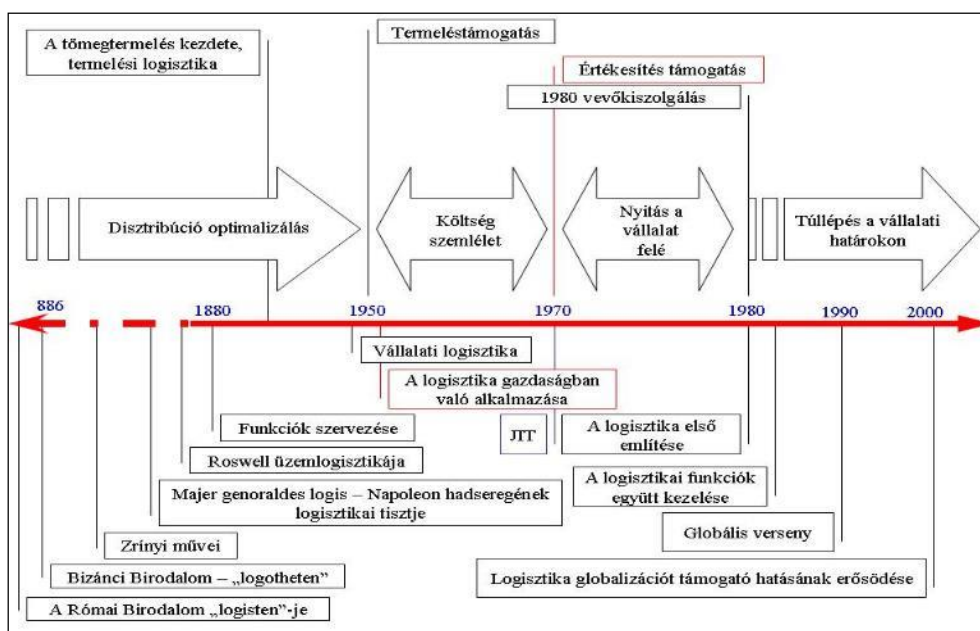
¹⁷ POHL Árpád – SZÁSZI Gábor (Szerk.): Közzszolgálati logisztika, Budapest, Nemzeti Közzszolgálati Egyetem, 2013, ISBN 978 615 5344 374, p 12 – 16.

¹⁸ HALÁSZNÉ SIPOS Erzsébet: Logisztika – Szolgáltatás, versenyképesség, s.n , Logisztikai Fejlesztési Központ Magyar Világ Kiadó, 1998, ISBN 963 907 501 9, p 16 – 17.

¹⁹ ESTÓK Sándor: A katonai és civil ellátási lánc fejlődésének lehetőségei nemzetközi környezetben, Budapest, ZMNE, 2011, Doktori (Phd) értékezés, p 122 – 130.

²⁰ Forrás: ESTÓK Sándor: A katonai és civil ellátási lánc fejlődésének lehetőségei nemzetközi környezetben, Budapest, ZMNE, 2011, Doktori (Phd) értékezés, p 122.

Az általam felkutatott adatokat az alábbi ábrán összegzem.

3. ábra. A logisztika története²¹

A MAGYAR KATONAI LOGISZTIKA TÖRTÉNETÉNEK ÁTTEKINTÉSE

A magyar katonai logisztika történetének szűkebb áttekintéséhez - a terjedelmi korlátok miatt szükségszerűen – az Osztrák-Magyar Monarchiáig nyúlunk vissza. Már 1772-ben Tüzér főszertár²² és Hadmérnöki Főhivatal²³ működött támogatva a haderő fejlesztési igényeit, megalapozva a kutatás fejlesztés intézményeit. Természetesen a munkából a magyar tudósok is kivették a részüket. Schwarcz Dávid, Petróczi István, Lipták Pál, Frommer Rudolf, Gebauer Ferenc, Szakáts Gábor elévülhetetlen érdemeket szerzett, hogy csak kutatás-fejlesztési példát említsünk.²⁴ Az első világháborúig a haderő fejlesztési igényeinek köszönhetően a kutatás-fejlesztés virágzott. A Nagy Háborúban a logisztikai problémákat főleg a hadi készletek pótlása, a csapatszállítások jelentették. A csapatok ellátása gyakorlatilag ugyanúgy történt, mint ahogy azt Napóleon korában tették. A háborút lezáró békeszerződés a magyar hadsereget lefejezte. A képességek fenntartására, és rejtésére a kor elkötelezett katonái rendkívüli erőfeszítéseket tettek.²⁵ A második világháborúra készülődő Magyarországon aztán a hadiipar – így a logisztika, és ezen belül a kutatás-fejlesztés – új lendületet kapott. A mások vesztes háború után a magyar haderőt szovjet mintára átforgatták.

A hidegháborúban a keleti blokk katonai gondolkodását a támadás tervezése határozta meg. A támadás, mint alapvető tevékenység feltételezte a bázisoktól való eltávolodást, melyet ellátó

²¹ A szerző által készített ábra. Az ábra összegzi a szöveg tartalmát. A források a szöveges részben, lábjegyzetként kerültek feltüntetésre.

²² Artillerie Haupt Zeugs Amt, Forrás: http://hhk.uni-nke.hu/downloads/tudomanyos_elet/kmdi/2012/Hajdu_Ferenc_ea.pdf, Letöltve: 2014. szeptember 18.

²³ Genie Haupt Amt, Forrás: http://hhk.uni-nke.hu/downloads/tudomanyos_elet/kmdi/2012/Hajdu_Ferenc_ea.pdf, Letöltve: 2014. szeptember 18.

²⁴ Forrás: http://hhk.uni-nke.hu/downloads/tudomanyos_elet/kmdi/2012/Hajdu_Ferenc_ea.pdf, Letöltve: 2014. szeptember 18.

²⁵ Forrás: http://hhk.uni-nke.hu/downloads/tudomanyos_elet/kmdi/2012/Hajdu_Ferenc_ea.pdf, Letöltve: 2014. szeptember 18.

tagozatok beiktatásával hidaltak át.²⁶ A magyar haderő minden nemzeti jellegét elveszítette, így a katonai logisztika is alapvetően szovjet elvek szerint működött.²⁷ Az anyagi-és technikai biztosítást – a logisztika akkori megfelelőjét – főcsoportfőnökség szintű szervezet vezette a Magyar Néphadsereg parancsnokának közvetlen alárendeltségében. Az egyes funkciók munkáit csoportfőnökségek végezték. Ilyen volt a Haditechnikai csoportfőnökség – állományában Fegyverzettechnikai, Gépjármű-technikai, Elektronikai, Haditechnikai fejlesztési Főnökséggel, melyeket Műszaki Osztály, Vegyvédelmi-technikai Osztály egészített ki -, a Hadtáp Csoportfőnökség – Egészségügyi, Üzemanyag, Élelmezési, Ruházati Főnökséggel -, a Gazdálkodási Szolgálat Főnökség, és a Közlekedési Szolgálat Főnökség. A főcsoportfőnökség állományában 284 katona teljesített szolgálatot.²⁸ A kijelölt logisztikai erők a hadműveletek előre megszervezett rendje szerint tervezték a csoportosítások támogatását. A logisztikai támogatás teljes nemzeti felelősség volt. A NATO-ban már ekkor megkezdődött a multinacionális logisztikai elemek kiépítése, de a nemzeti felelősség elve itt is érintetlen maradt.²⁹

A politikai átalakulást követően a magyar katonai erőt – ide értve a szárazföldi, légvédelmi, illetve a repülő erőket is - kizárólag Magyarország határain belül rendelték alkalmazni, nem számoltak szövetséges csapatok jelenlétével, a honvédelmet nemzeti erőforrásokra, és meglévő készletekre alapozták.³⁰ A teljes szemléletváltás ellenére, továbbra is a meglévő szovjet haditechnikai eszközökkel kellett megoldani a feladatokat – így a logisztikai támogatást is, mely a műveleti szabadságot az új szövetségi rendben erősen korlátok közé szorította.³¹ A logisztikai támogatás egyik esetben sem számolt azzal a lehetőséggel, hogy a műveleti terület, illetve a hátszág közt nem lesz közvetlen összeköttetés.

A NATO csatlakozás után a Magyar Honvédség megkezdte a szövetség támogatási elveinek, fogalomrendszerének, illetve támogatási kategóriáinak bevezetését.³²

1997-ben a szervezeti változások során Logisztikai Főcsoportfőnökség elnevezéssel működik tovább a haderő logisztikai felső vezetése, melyből a katonai egészségügy kivált, Egészségügyi Csoportfőnökség néven.³³ 2001 szeptember 1-én, a logisztikai felsővezetés a Logisztikai Csoportfőnökség nevet viseli. 2005 április 1-től a MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnoksága gondoskodott a logisztikai támogatásról.³⁴ 2006-2007-ben a háttérintézményi struktúra is átalakul. Megalakul a HM Fejlesztési és Logisztikai Ügynökség, mely a logisztikát új alapokra helyezi - elkülönült a termelői és fogyasztói logisztikai terület, átalakult a szakági biztosítási rendszer. A terelői logisztika elemeit egy integrált szervezet váltja fel, a fogyasztói logisztika a hadrendbe kerül. 2007. január 1-én megalakult a MH Összhaderőnemi Parancsnokság, három vezető szervezet (MH Légierő Parancsnokság, MH Szárazföldi Parancsnokság, MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság) és két (MH Híradó és Informatikai Parancsnokság, MH Egészségügyi Parancsnokság) magasabb

²⁶ BÁTHY Sándor: A Magyar Honvédség háborús anyagi biztosításának új rendszere a védelmi koncepció figyelembevételével, Budapest, MH Anyagi Technikai Főcsoportfőnökség, 1991, Kandidátusi értekezés, p 9 – 27.

²⁷ POHL Árpád: A Magyar Honvédség és az Osztrák Szövetségi Haderő logisztikai rendszerének összehasonlítása, Budapest, ZMNE, 2008, Doktori (PhD) értekezés, p – 64.

²⁸ Forrás: <http://www.defence.hu/container/files/9/4954/abrak.pdf>, Letöltve: 2014. szeptember 18.

²⁹ SZENES Zoltán: Kérdőjelek a katonai logisztikában, Logisztikai Évkönyv, Magyar Logisztikai Egyesület, Budapest, 2000, ISSN 1218-3849, p 123.

³⁰ BÁTHY Sándor: A Magyar Honvédség háborús anyagi biztosításának új rendszere a védelmi koncepció figyelembevételével, Budapest, MH Anyagi Technikai Főcsoportfőnökség, 1991, Kandidátusi értekezés, p 9 – 27.

³¹ POHL Árpád: A Magyar Honvédség és az Osztrák Szövetségi Haderő logisztikai rendszerének összehasonlítása, Budapest, ZMNE, 2008, Doktori (PhD) értekezés, p 64.

³² POHL Árpád: A Magyar Honvédség és az Osztrák Szövetségi Haderő logisztikai rendszerének összehasonlítása, Budapest, ZMNE, 2008, Doktori (PhD) értekezés, p 64.

³³ Forrás: <http://www.defence.hu/container/files/9/4954/abrak.pdf>, Letöltve: 2014. szeptember 18.

³⁴ Forrás: <http://www.defence.hu/container/files/9/4954/abrak.pdf>, Letöltve: 2014. szeptember 18.

parancsnokság szintű szervezet integrálódásával.³⁵ Az MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság feladatait részben a MH Összhaderőnemi Parancsnokság, részben a HM Fejlesztési és Logisztikai Ügynökség vette át.

A közelmúlt is markáns változásokat hozott a magyar katonai logisztikában. A védelemgazdasági és központi logisztikai feladatokat ellátó szervezetek átalakítása során szervezetek alakultak át, illetve jogelőd nélküli szervezetek jöttek létre. Az átalakításnak meghatározó katonai és civil követelményei voltak: Egyfelől a korlátozott források összehangolt, hatékony, és gazdaságos logisztikai megoldásokat kívánnak. Ilyenek a helyi szerződések, a vezető nemzeti szerepvállalás, a szerepkörre szakosodott logisztikai támogatás vállalása, a többnemzeti integrált logisztikai alegységek. A katonai logisztikai kapacitások egyre inkább civil képességektől függnének, a civil logisztikai vállalatok rendkívüli hatékonysággal végzik munkájukat, így a civil logisztikai megoldások megkerülhetetlenné váltak.³⁶ Másfelől az államigazgatási szervezetrendszer átalakítása szigorú létszámkereteket határozott meg,³⁷ illetve továbbra is meg kellett felelni a NATO elveknek, és a műveleti parancsnokság támogatásának. A feladat szabást figyelembe véve folytatódott a magyar katonai logisztika átalakítása, melyet több utasítás (HM utasítás, KÁT- HVKF együttes intézkedés) is befolyásolt.³⁸ A folyamat leglátványosabb részeként létrejött a Logisztikai Központ, mely az átalakuló szervezetektől alapfeladatokat vett át: a központi logisztikai gazdálkodási és ellátási felelősséggel összefüggő feladatokat az Összhaderőnemi Parancsnokságtól, a szakági hadfelszerelési programok feladatait, a békeműveletekkel összefüggő feladatokat, az erőforrás- és költségvetés tervezési feladatokat a Hadbiztosi Hivataltól. A MH Összhaderőnemi Parancsnokság e szervezeti változásait mellékletek szemléltetik.

A Logisztikai Központ jogállása sajátos: országos illetékességű, a Honvéd Vezérkar főnöke közvetlen szolgálati alárendeltségében működő, más magasabb szintű parancsnokság jogállású katonai szervezet, mely a központi logisztikai előirányzatok vonatkozásában előirányzat feletti rendelkezési jogosultsággal bír. Intézményi logisztikai gazdálkodási feladatait a logisztikai utaltsági rendben meghatározott önállóan működő és gazdálkodó Anyagellátó Raktár Bázis és a Budapest Helyőrség Dandár végzi. Az újonnan létrehozott szervezet a logisztika meghatározó eleme, feladatrendszere alapvető befolyással bír a napi magyar katonai logisztikára. A Logisztikai központ alaprendeltetésű feladatai következők:

- Központi katonai logisztikai feltételrendszer biztosítása,
- A központi logisztikai feladatok tervezése, szervezése és irányítása,
- A központi logisztikai gazdálkodási- és ellátási felelősséggel összefüggő feladatok végrehajtása (a közlekedési és egészségügyi biztosítással kapcsolatos feladatok kivételével),
- A központi logisztikai előirányzatok feletti rendelkezési jogosultsággal bír,
- Költségvetési keretek, előirányzatok módosítása, átcsoportosítása,
- Előirányzat maradványok jóváhagyása (HM utasításban meghatározottak szerint),

³⁵ Forrás: http://www.zmne.hu/kulso/mhht/hadtudomany/2008_e_4.pdf, Letöltve: 2014. szeptember 18.

³⁶ LAKATOS Péter: Hazai polgári logisztikai potenciál védelmi célú igénybevételeként aspektusai, különös tekintettel a Logisztikai Szolgáltató Központok lehetőségeire, Budapest, ZMNE, 2008, Doktori (Phd) értekezés, p 14 – 15.

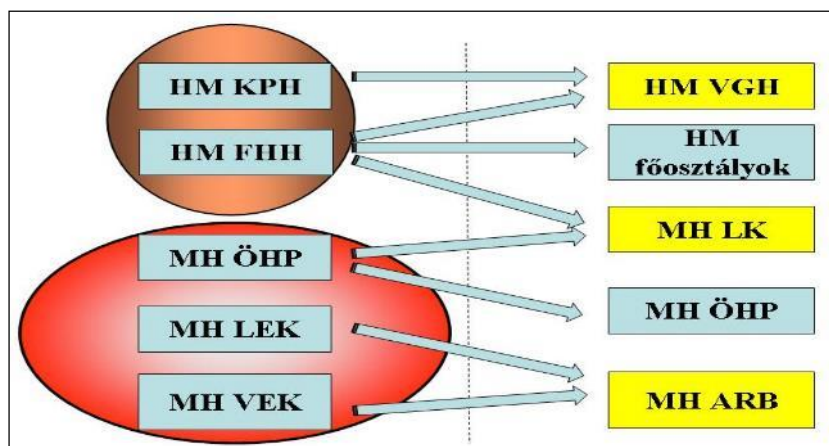
³⁷ A Kormány 1007/2013. (I. 10.) Korm. Határozata (3.), [http://www.haea.gov.hu/web/v2/portal.nsf/att_files/atalakitas/\\$File/1007_2013KormanyHatarozat.pdf](http://www.haea.gov.hu/web/v2/portal.nsf/att_files/atalakitas/$File/1007_2013KormanyHatarozat.pdf), Letöltve: 2014. február 17.

³⁸ A védelemgazdasági és központi logisztikai feladatokat ellátó szervezetek átalakításával összefüggő feladatokról szóló 30/2013 (V.17.) HM utasítás, a 42/2013. (HK 7.) KÁT-HVKF együttes intézkedés aláírása a védelemgazdasági és központi logisztikai feladatokat ellátó szervezetek átalakításával összefüggő feladatok végrehajtásáról.

- Felelősségi körbe tartozó logisztikai gazdálkodástervezési, forráselosztási és szabályozás-előkészítési feladatok ellátása,
- A szakági hadfelszerelési programok szakmai tervezésével és végrehajtásával és az integrált logisztikai terv összeállításával összefüggő költségvetési és gazdálkodási feladatok végrehajtása.³⁹

A Logisztikai Központ létrehozásával egy középírányító szervezet a központi ellátás végzése alól mentesült, létrejött viszont egy olyan szervezetet – középírányító jogkörrel felruházva – amely a központi ellátásért felel. A változást a katonai logisztikai szakma pozitívan fogadta.⁴⁰

A feladatrendszerek változásait az alábbi ábra szemlélteti:

4. ábra. A logisztikai feladatrendszer átalakulása a Logisztikai Központ létrejöttével⁴¹

Napjainkban nemzetközileg sikeres, integrált logisztikai rendszerek működnek szerte a világon, politikai berendezkedéstől függetlenül. A XXI. Század logisztikai ellátási lánc értelmezésében a funkció alapú megközelítés helyett folyamat alapú megközelítés vált uralkodóvá. A stratégiai partneri együttműködések kényszere átformálja az optimalizálási gondolkodást, kompromisszumokra kényszeríti a logisztikai szakembereket.⁴² A katonai logisztika elvei kilencről ötre csökkennek, melyeket a brit védelmi doktrínában alkalmaznak is.^{43, 44}

A XXI. Század katonai logisztikájának hátralevő feladatai közé tartozik a hálózatközpontú, nagypontosságú fegyvereket akár kis alegység szinten alkalmazó gyorsan mozgó, multidimenzionális, multinacionális haderő támogatása.⁴⁵

³⁹ Az előadás a felsővezetői tanfolyam állományának került bemutatásra a MH Logisztikai Központban, 2014. január 31-én. Előadó: Baráth István ddtbk.

⁴⁰ Forrás: Kaposvári László ezredessel készített szakértői interjú.

⁴¹ Az előadás a felsővezetői tanfolyam állományának került bemutatásra a MH Logisztikai Központban, 2014. január 31-én. Előadó: Baráth István ddtbk. A szerző által szerkesztett ábra.

⁴² ESTÓK Sándor: A katonai és civil ellátási lánc fejlődésének lehetőségei nemzetközi környezetben, Budapest, ZMNE, 2011, Doktori (Phd) értékezés, p 99.

⁴³ Forrás: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/33697/20111130jdp001_bdd_Ed4.pdf, Letöltve: 2014. szeptember 18.

⁴⁴ Forrás: <https://www.gov.uk/government/publications/logistics-for-joint-operations>, Letöltve: 2014. szeptember 18.

⁴⁵ ESTÓK Sándor: A katonai és civil ellátási lánc fejlődésének lehetőségei nemzetközi környezetben, Budapest, ZMNE, 2011, Doktori (Phd) értékezés, p 126.

ÖSSZEGZÉS

A stratégiai partneri együttműködések kényszere átformálja a katonai optimalizálási gondolkodást is, a kompromisszumok kényszere a katonai logisztikai szakembereket is utoléri. Már a 2000-es években megfogalmazták a logisztikát – ezen belül szűkebb kutatási területem a különleges erők logisztikáját - gúzsba kötő közbeszerzési eljárások átalakításának igényét,⁴⁶ ami a mai napig kihívásokkal teljes.⁴⁷ Amint élet-halálkérdéssé vált az üzleti életben a siker, úgy a kezdték alkalmazni a katonai fogalomtárakat. A párhuzam figyelemre méltó: az üzleti életben és a katonai döntéshozatalban is a célhoz érés érdekében változatokat keresünk, értékelünk, a kiválasztott változatot részletesen kidolgozzuk. A stratégiaalkotás katonai gyökerei egyértelműen azonosíthatóak.⁴⁸

Felhasznált irodalom

- [1] A Kormány 1007/2013. (I. 10.) Korm. Határozata (3.),
- [2] A védelemgazdasági és központi logisztikai feladatokat ellátó szervezetek átalakításával összefüggő feladatokról szóló 30/2013 (V.17.) HM utasítás, a 42/2013. (HK 7.) KÁT-HVKF együttes intézkedés aláírása a védelemgazdasági és központi logisztikai feladatokat ellátó szervezetek átalakításával összefüggő feladatok végrehajtásáról
- [3] BARAKONYI Károly: Stratégiaalkotás I. – Stratégia tervezés, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1999, ISBN 963 190 337 0
- [4] BÁTHY Sándor: A Magyar Honvédség háborús anyagi biztosításának új rendszere a védelmi koncepció figyelembevételével, Budapest, MH Anyagi Technikai Főcsoportfőnökség, 1991, Kandidátusi értekezés
- [5] DOBÁK Miklós: Szervezet vezetés stratégia – Szervezeti formák és vezetés, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1999, ISBN 963 224 376 5.
- [6] ESTÓK Sándor: A katonai és civil ellátási lánc fejlődésének lehetőségei nemzetközi környezetben, Budapest, ZMNE, 2011, Doktori (Phd) értekezés
- [7] FÜLÖP Gyula: Stratégiai menedzsment – Elmélet és gyakorlat, s. n. , Perfekt kiadó, 2008, ISBN: 978 963 394 748 7
- [8] HALÁSZNÉ SIPOS Erzsébet: Logisztika – Szolgáltatás, versenyképesség, s.n , Logisztikai Fejlesztési Központ Magyar Világ Kiadó, 1998, ISBN 963 907 501 9
- [9] LAKATOS Péter: Hazai polgári logisztikai potenciál védelmi célú igénybevételének aspektusai, különös tekintettel a Logisztikai Szolgáltató Központok lehetőségeire, Budapest, ZMNE, 2008, Doktori (Phd) értekezés.
- [10] MÉSZÁROS Tamás: A stratégia jövője – a jövő stratégiája, Budapest, Aula, 2002, ISBN: 963 934 571 7.
- [11] POHL Árpád – SZÁSZI Gábor (Szerk.): Közzszolgálati logisztika, Budapest, Nemzeti Közzszolgálati Egyetem, 2013, ISBN 978 615 5344 374.

⁴⁶ POHL Árpád: A Magyar Honvédség és az Osztrák Szövetségi Haderő logisztikai rendszerének összehasonlítása, Budapest, ZMNE, 2008, Doktori (Phd) értekezés, p - 101

⁴⁷ A dolgozat szerkesztésének időpontjában az FMF keretből igényelt technikai eszközök beérkezési ideje 500 nap a Kaposvári László ezredessel készített szakértői interjú szerint.

⁴⁸ BARAKONYI Károly: Stratégiaalkotás I. – Stratégia tervezés, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1999, ISBN 963 190 337 0, p 19

- [12] POHL Árpád: A Magyar Honvédség és az Osztrák Szövetségi Haderő logisztikai rendszerének összehasonlítása, Budapest, ZMNE, 2008, Doktori (Phd) értékezés.
- [13] RÉGER Béla: A logisztika kialakulásának története, Logisztikai Évkönyv, Navigátor Kiadó, Budapest, 1994, ISSN 1218-3849
- [14] SZEGEDI Zoltán – PREZENSZKI József: Logisztika – menedzsment (Harmadik kiadás), Budapest, Kossuth Kiadó, 2005, ISBN: 963 094 777 3.
- [15] SZENES Zoltán: Kérdőjelek a katonai logisztikában, Logisztikai Évkönyv, Magyar Logisztikai Egyesület, Budapest, 2000, ISSN 1218-3849.